

آشنایی با آکادمی اقبال پاکستان

یونیورسیتی) به همین منظور تأسیس شده است تا افکار و اندیشه‌های او را گسترش دهد، ولی آکادمی اقبال در عمل تنها مؤسسه‌ای است که افکار و پیام اقبال را در سطح جهان منتشر می‌نماید. این اداره با کشورهای همجوار همکاری و ارتباط مستقیم دارد و شخصیت‌های علمی - فرهنگی جهان نیز با آن همکاری دارند.

آکادمی اقبال

در سال ۱۹۵۱ میلادی به منظور گسترش افکار و اندیشه‌های علامه محمد اقبال مؤسسه‌ای نیمه رسمی در کراچی تأسیس گردید. در آن هنگام کراچی پایتخت کشور پاکستان بود. در سال ۱۹۶۲ بر طبق لایحه‌ای که از تصویب مجلس گذشت، آکادمی اقبال جزء ادارات رسمی کشور و زیر نظر مستقیم رئیس جمهوری پاکستان قرار گرفت. هم‌اکنون آکادمی اقبال تحت سرپرستی وزیر آموزش پاکستان اداره می‌شود.

نایب رئیس آکادمی اقبال نوعاً از میان افرادی انتخاب می‌شود که از هر لحاظ شایستگی داشته و از اقبال‌شناسان صاحب‌قلم

دکتر محمد اقبال در سوم ذیقعدة ۱۲۹۴ هجری (مطابق ۹ نوامبر ۱۸۷۷ میلادی) در سیالکوت پاکستان پایه عرصه وجود گذاشت و در ۲۰ صفر ۱۳۵۷ هجری (مطابق ۲۱ آوریل ۱۹۳۸ میلادی) در لاهور چشم از جهان فرو بست.

علامه محمد اقبال فیلسوفی عارف و شاعری روشنگر بود که در واقع متعلق به زمان و مکان خاصی نیست و به جامعه انسانیت تعلق دارد. اقبال شعر و اندیشه خود را برای آزادی مسلمانان شبه‌قاره هند و اتحاد ملل اسلامی به کار برد و تا آخرین لحظات حیات از هیچ‌گونه کوششی در راه پیشبرد این هدف مقدس کوتاهی نکرد.

کلیات اردوی اقبال در حدود ۶ هزار بیت دارد و کلیات فارسی او تقریباً ۹ هزار بیت است. جالب اینکه شعر اردوی اقبال نیز از لحاظ کلمات و تراکیب و اوزان و قوافی و ردیفها، به فارسی بسیار نزدیک است.

نام این شخصیت بزرگ تاریخ اسلام برای همه جهان اسلام نامی آشناست. در پاکستان دانشگاه آزاد علامه اقبال (اوپن

۴. جوایزی به افرادی که درباره علامه محمد اقبال تحقیقات ارزنده‌ای نموده و منتشر می‌سازند، اهدا کند.

۵. تحقیقات اقبال‌شناسان سایر نقاط جهان را چاپ و منتشر سازد.

۶. انجمنها، سمینارها و کنفرانسها و نمایشگاههایی برای عرضه کردن فکر و اندیشه اقبال در پاکستان و سایر نقاط جهان تشکیل دهد.

۷. در کنفرانسهای داخلی و خارجی که درباره علامه محمد اقبال تشکیل می‌شود، به نمایندگی از طرف آکادمی اقبال شرکت نماید.

۸. آکادمی اقبال به افرادی که درباره علامه محمد اقبال تحقیق می‌نمایند، بورس تحقیقی می‌دهد.

۹. با ادارات و مؤسسات علمی— فرهنگی پاکستان که درباره علامه محمد اقبال فعالیت می‌کنند همکاری و همیاری کند.

یک اقدام اساسی

آکادمی اقبال با علاقه‌ای وافر مطالبی را که مربوط به علامه محمد اقبال باشد گردآوری می‌نماید و در تهیه این مواد با جدیت فراوان کار می‌کند و در مورد افکار و اندیشه‌های اقبال، نامه‌ها، عکسها و مطالبی را که توسط خود وی نوشته شده یا مورد استفاده قرار گرفته‌است، با نهایت جدیت جمع‌آوری می‌نماید.

قبل از تشکیل موزه اقبال، کلیه این امور توسط آکادمی اقبال انجام می‌گرفت، ولی امروز این وسایل و کتابها و نوشته‌ها که در

بوده و یا دارای دانشنامه دکتری در این زمینه باشند. آکادمی اقبال پاکستان دارای یک هیئت رئیسه است و کلیه کارها زیر نظر این هیئت اداره می‌شود.

هم‌اکنون آقای دکتر جاوید اقبال (فرزند علامه محمد اقبال) نایب‌رئیس و آقای پرفسور محمد منور مدیر آکادمی است که یکی از اقبال‌شناسان بنام و معروف است.

اهداف آکادمی اقبال

اقبال ستایشگر حرکت و جنبش و جوشش است. حرکت از نظر او جانمایه هستی است. نوای او همچون زمزمه آبشاری پرخروش که از کوهستان اندیشه‌اش جریان دارد، پرهیجان و پرفغان است. در فریاد شعرش سیاه و سفید، سرخ و زرد، ایرانی و پاکستانی، عرب و ترک و افغان، و شرقی و غربی تفاوت ندارند. روی سخن او همه انسانهاست. تاریخ نشان داد که افکار بلند و اندیشه‌های پرتحرک اقبال در گسستن زنجیرهای استثمار نقشی بسزا داشت. یکی از مقاصد آکادمی اقبال انتشار افکار و اندیشه‌های اقبال و ترویج آن در میان مسلمانان است.

۱. آکادمی اقبال سعی دارد با انتشار کتب و مقالات و اشعار، اهمیت اندیشه‌های انقلابی او را نمایان سازد.

۲. تسهیلات لازم را برای محققین و متفکرینی که در این‌باره تحقیقاتی دارند، ایجاد کند.

۳. اشعار و افکار و اندیشه‌های محققین و اقبال‌شناسان را چاپ و منتشر نماید.

مورد اقبال جمع آوری شده، به موزه اقبال منتقل شده است. بنابراین، دانشمندان و محققین برای استفاده در تحقیقات خود، از آنجا استفاده می کنند. آکادمی با انتشار کتابی با عنوان نامه های خطاب به اقبال و نامه هایی از اقبال کلیه اصل مواد چاپ شده را به موزه اقبال فرستاده تا ضمن نگهداری، مورد استفاده سایر علاقه مندان قرارگیرد.

آکادمی اقبال مجموعه کاملی از کتابها و دیوانهای علامه محمد اقبال را چاپ و منتشر کرده است و همچنین مقالات و کتابهای دیگری را که توسط اقبال شناسان تهیه و چاپ شده، جمع آوری نموده است. دوره کامل مجلات مخزن، زمانه، الفاظ و پیسه اخبار، وکیل، وطن و پنجاب ریویو که در زمان حیات اقبال منتشر شده، اکنون در کتابخانه اقبال موجود است.

نشریات آکادمی

علاوه بر کتابها و مجموعه ها و خطابه ها و نوشته ها و نامه های علامه محمد اقبال، آکادمی اقبال به چاپ کتابهایی در نشر عقاید اقبال که توسط دیگران نوشته شده، اقدام کرده است. این کتابها به زبانهای اردو، انگلیسی، عربی، فارسی، بنگالی، سندی، پشتو، پنجابی و دیگر زبانها ترجمه و چاپ شده است. همچنین اشعار علامه محمد اقبال به زبانهای بین المللی ترجمه و منتشر گردیده است. علاوه بر اشعار، کتابهای اقبال نیز به زبانهای بین المللی ترجمه و چاپ و منتشر گردیده است تا نویسندگان و مؤلفان بتوانند تحقیقات خود را با استفاده از کتب ترجمه شده

به زبانهای دیگر انجام دهند. کتابخانه آکادمی اقبال دارای منابع بسیار خوب برای محققان و مؤلفان است. کتابهای چاپی حروفی - مخصوصاً کتب اردو - به کتابت جدید درآمده و آکادمی آنها را چاپ و منتشر کرده است که برای علاقه مندان خواندن آنها بسیار آسان خواهد بود. به منظور جلب توجه علاقه مندان، کتابهای منتشر شده از سوی آکادمی، با جلد بسیار عالی و کاغذ خوب چاپ می شود و در تزئین روی جلد هم از فرهنگ و هنر اسلامی استفاده می شود. آکادمی اقبال بیشتر کتب قدیمی خود را هم با همین روش چاپ کرده و در اختیار عموم قرار داده است. آکادمی ارتباط مستقیم با ناشران بین المللی دارد تا بتواند کتابهای خود را به کمک این مؤسسات در اختیار مردم جهان قراردهد. آکادمی اقبال با فروش کتب و نوارهای مربوط به اقبال به قیمت ارزان، قصد دارد جوانان پاکستان را با فکر و اندیشه اقبال آگاه سازد و قیمت کتابهای آکادمی در مقایسه با دیگر انتشارات، بسیار ارزان است. انتشارات آکادمی در نمایشگاههای داخلی و خارجی و بین المللی به نمایش گذارده می شود و یکی از عمده ترین مقاصد آکادمی، معرفی افکار و اندیشه های اسلامی اقبال به جهان است.

این کتابها برای جوانان، معلمین، استادان، علما و روحانیان مفید بوده و درباره عقاید فلسفی و دینی و شناخت اقبال در پیام او به جوانان، بویژه جوانان امروز است.

در گذشته تعداد زیادی از کتب اقبال با کمک سفارتخانه های پاکستان در خارج به

فعالیت در زمینه‌های تحقیقاتی

تحریرات اقبال

یکی از قسمت‌های مهم آکادمی مرکز تحقیق دربارهٔ علامه محمد اقبال است که افکار و اندیشه‌های اقبال را به زبان انگلیسی ترجمه می‌نماید. اولین انتشارات این واحد که به زبان انگلیسی منتشر شد، مجموعهٔ تحریرات اقبال به زبان انگلیسی است. دومین نشریهٔ این واحد کتاب دیگری است که در آن تحقیقات پژوهشگران خارجی دربارهٔ اقبال جمع‌آوری شده و به چاپ رسیده است.

قاموس اقبال

همچنین بخش دیگری با عنوان قاموس اقبال تشکیل شده که هدف آن تألیف و نشر دایرةالمعارفی دربارهٔ اقبال است، مانند دایرةالمعارف ویلیام شکسپیر. اقبال‌شناسان و محققین می‌توانند نتیجهٔ تحقیق خود را برای چاپ به این قسمت ارسال دارند. همچنین در این قسمت کتاب زندگینامه و افکار و اشعار و نظم و نثر و موضوعات دیگر مربوط به اقبال، به شکل مجموعه‌ای چاپ و منتشر خواهد شد.

اشاریهٔ اقبال

آکادمی اقبال کتاب اشاریهٔ اقبال نوشتهٔ دکتر نصیر احمد ناصر را که یکی از اقبال‌شناسان بنام است، برای چاپ مجدد، از نو تدوین می‌کند. این کتاب یکی از بهترین آثار برای محققان است.

شعبهٔ اطلاعات

اشخاصی که در کشورهای خارج از

دانشگاه‌های جاکارتا، ژاپن، آلمان، انگلستان، مصر، سوریه و ترکیه فرستاده شده است. در سال ۱۹۸۵ میلادی کتاب زنده‌رود که در ۴ جلد به فارسی ترجمه شده با کمک سفارت پاکستان در ایران بین دانشگاه‌ها و مؤسسات دولتی و ملی توزیع گردیده است.

حلقهٔ اقبال

در سال ۱۹۸۴ میلادی آکادمی اقبال دایره‌ای علمی و ادبی را تأسیس نمود که حلقهٔ اقبال نام گرفت. هدف این واحد، رساندن پیام اقبال و کوشش‌های وی برای همهٔ مردم است. سمینار حلقهٔ اقبال به طور مرتب در لاهور و شهرهای دیگر پاکستان تشکیل می‌شود و اقبال‌شناسان نیز در این جلسات سخنرانی کرده و بحث‌های خود را مطرح می‌سازند و بدین‌وسیله قدم مؤثری در راه گسترش فکر و اندیشهٔ اقبال برداشته می‌شود.

کتابخانهٔ اقبال

در کتابخانهٔ آکادمی کتابهای مربوط به اقبال و کتابهای فلسفه، الهیات، نهضت پاکستان، تاریخ، تصوف، متافیزیک، علوم اجتماعی و اخلاق اسلامی موجود است. این کتابها برای مطالعه و تحقیق محققان و علاقه‌مندان و مؤلفین است. از سال ۱۹۸۴ میلادی تاکنون آکادمی تعداد بیشماری از بهترین کتابها را برای مطالعه جمع‌آوری کرده است. آکادمی برای تکمیل کتابخانه در مورد علامه محمد اقبال کتابهایی را که نایاب بوده، فتوکپی کرده و تعداد زیادی از کتب کمیاب را جمع‌آوری کرده است.

سمینارها و سخنرانی‌ها

همه‌ساله در «روز اقبال»، در شهرهای عمدهٔ پاکستان جلسات عمومی برای استفادهٔ همگان برقرار می‌شود و همچنین سمپوزیوم علامه محمد اقبال روز تولد و وفات وی، همه‌ساله برقرار می‌شود.

نمایشگاه کتاب

همین‌طور در نهم نوامبر هر سال، آکادمی اقبال یک نمایشگاه کتاب ترتیب می‌دهد که افراد علاقه‌مند و اقبال‌شناسان و محققین برای بازدید آن مراجعه می‌کنند و می‌توانند کتابهایی را که به نمایش گذاشته شده است، تهیه نمایند. در سال ۱۹۸۷ میلادی محمد سهیل عمر، معاون آکادمی، در نمایشگاه بین‌المللی کتاب در لندن از طرف آکادمی شرکت نمود و برای نخستین بار به معرفی کتابهای علامه محمد اقبال پرداخت. آکادمی همچنین یک دورهٔ کامل از انتشارات خود را به مؤسسهٔ ملی کتاب پاکستان برای شرکت در نمایشگاهها اهدا کرده است و بعلاوه برای کالجهای دانشگاههای مختلف پاکستان، یک دوره از کتابهای خود را به عنوان نمونه اهدا نموده است.

آموزش سمعی و بصری

آکادمی اقبال با آگاهی از اهمیت هنر، واحدی به نام شعبهٔ تصویر و آواز تشکیل داده تا با کمک وسایل جدید که تأثیر بیشتری خواهد داشت، اندیشهٔ اقبال به جوانان عرضه

پاکستان دربارهٔ افکار و اندیشه علامه محمد اقبال مطالعه و تحقیق می‌نمایند با ایجاد رابطهٔ مستقیم با این واحد، اگر نیازی به تحقیقات خاصی داشته باشند، می‌توانند کمک و همکاری آن بهره‌مند شوند.

اقبالیات، اقبال دیویو و اقبالیات فارسی

آکادمی اقبال سه مجلهٔ فصلی به زبانهای اردو، انگلیسی و فارسی منتشر می‌نماید. نام مجلهٔ انگلیسی اقبال دیویو، نام مجلهٔ اردو اقبالیات اردو، و نام مجلهٔ فارسی اقبالیات فارسی است.

۱. مجلهٔ اقبالیات در ژانویه و ژوئیهٔ هر سال منتشر می‌شود.

۲. مجلهٔ اقبال دیویو در آوریل و اکتبر هر سال منتشر می‌شود.

۳. مجلهٔ اقبالیات فارسی در آوریل و نوامبر منتشر می‌شود.

به اضافهٔ یک مجله به زبان عربی که قرار است فعلاً هر سال یک بار منتشر گردد. در مجلات فوق مقالاتی دربارهٔ فرهنگ و تهذیب اسلامی و فلسفه، تاریخ و نهضت پاکستان، علوم اجتماعی و روان‌شناسی درج می‌شود که برای علاقه‌مندان بسیار مفید تواند بود.

جوایز اقبال

همه‌ساله به محققین و مؤلفین و همچنین به افرادی که دربارهٔ اقبال تحقیقاتی کرده‌اند، جوایزی اهدا می‌شود. آکادمی برای اهدای جوایز در داخل و خارج از کشور، همکاری لازم را با دولت پاکستان دارد.

تصمیمات لازم اختیار تام دارد. هیئت مدیره درباره چگونگی اجرای مقررات آکادمی تصمیم می‌گیرد و کارهای ایشان را در نظر دارد. ارکان هیئت مدیره را برای مدت معین رئیس آکادمی (رئیس جمهوری) انتخاب می‌کند، درحالی که دبیر مرکزی تعلیم رکن هیئت مدیره است. علاوه بر آن، مدیرکل اداره تحقیقات اسلامی، خزانه دار آکادمی اقبال و ناظم آکادمی عضو هیئت مدیره هستند. هیئت مدیره آکادمی در کل ۱۲ نفر (از جمله وزیر آموزش که رئیس آکادمی است) می‌باشد.

قبول عضویت

آکادمی اقبال افرادی را که مایل به شرکت در انجمن آکادمی هستند می‌پذیرد و سعی و کوشش کارکنان آکادمی برای تکمیل و ترقی افکار و اندیشه اقبال برای عموم مردم است و تلاش می‌کند تا ملل مسلمان به رموز اندیشه این نابغه شرق آشنا شوند. از این رو از علاقه‌مندان و استادان و محققین و شاعران و افراد دعوت می‌شود که عضویت آکادمی را بپذیرند.

سید هادی خسروشاهی

شود. مقصود آکادمی گسترش افکار اقبال و تفهیم اندیشه‌های وسیع او در سطح عام است. کلام اقبال که روی نوارها ضبط شده و با یک موسیقی دلنشین همراهی می‌شود. از صداهای هنرمندان معروف، نوارهای دلپسندی تهیه شده و در دسترس عموم قرار دارد.

خطابه‌ها و مقالات استادان در زمینه افکار اقبال، روی نوار ضبط و توزیع می‌شود. آکادمی در نظر دارد افکار، اندیشه و زندگینامه اقبال را بر روی نوار ویدئو تهیه کند و در دسترس دوستداران وی قرار دهد. هم‌اکنون نوار «طلوع اسلام» تهیه شده که در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفته است.

شعبه ترجمه

آکادمی اقبال با کمک معروفترین مترجمین خارجی و داخلی، افکار و اندیشه‌های اقبال را به زبانهای بین‌المللی، به نظم و نثر ترجمه و چاپ نموده است. اخیراً آکادمی با یاری معروفترین محققین و اقبال‌شناسان کتابهای شعر علامه محمد اقبال را از فارسی به اردو ترجمه کرده است.

اداره آکادمی اقبال

هیئت مدیره آکادمی در اتخاذ